

Udalosti z Cigľa

Obsadenie Slovenska nemeckými ozbrojenými zložkami vyvolalo na Slovensku odozvu vo forme už dlhšie pripravovaného povstania, ktoré začalo 29. augusta 1944. Na Prievidzu začal nemecký útok 13. septembra 1944 a už na druhý deň bola obsadená. Povstanie skončilo 27. októbra 1944, keď padla Banská Bystrica ako centrum povstaleckého územia a povstalci sa stiahli do hôr, odkiaľ pokračovali v partizánskom spôsobe boja. V Prievidzi nemecká armáda obsadila všetky voľné budovy, usídlil sa tu nemecký vojenský poľný súd i Pohotovostný oddiel Hlinkovej gardy, v budove gymnázia si spravilo sídlo nemecké vojenské veliteľstvo, v dnešnej budove múzea aj v budove pod farským kostolom gestapo, v meštianskej škole poľná nemocnica, v priestoroch Karpatie sklady. Jednotky SS obsadili Bojnický zámok.

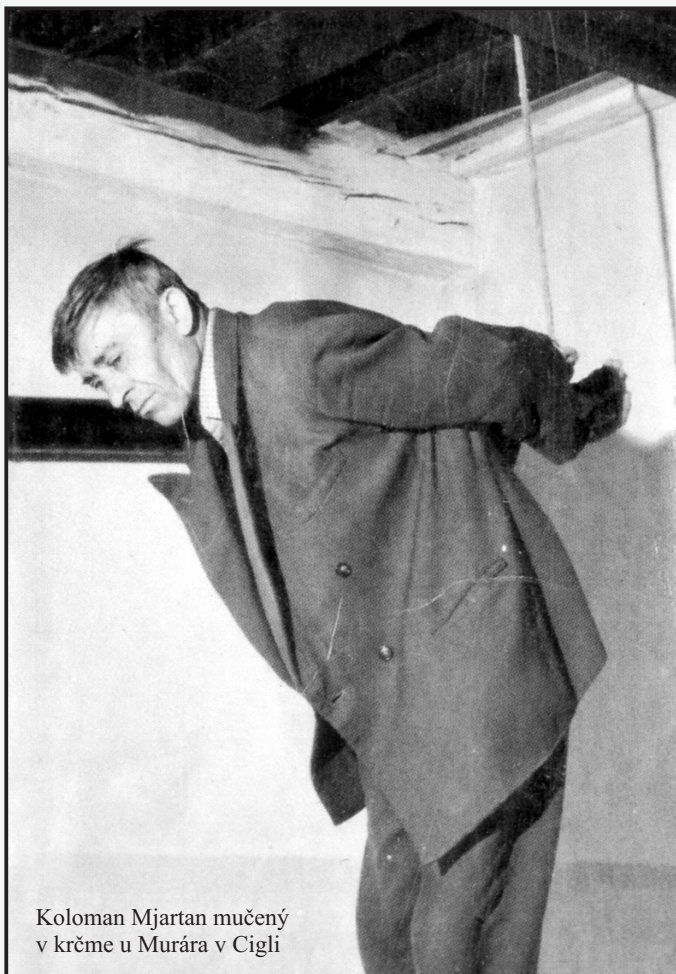
Spolupráca obyvateľov s partizánmi Nemcom poskytovala zámienu na masové represálie na civilnom obyvateľstve. Obnovili sa deportácie židovského obyvateľstva.

Odvetný zásah za pomoc partizánskeму oddielu Major postihol obyvateľov Cigľa. Už na Troch kráľov v roku 1945 falošní partizáni sledili v dedine a pýtali sa na partizánov, zbrane, židov a dôverčiví ľudia, nevediac, im poskytli niektoré informácie. Ešte v ten večer bol jeden Cigelčan odvedený na gestapo, kam zobrali aj v dedine ukrývané židovské dievča. V nasledujúcich dňoch ďalších dvoch tunajších ľudí odviekli do koncentračného tábora.

K vyvrcholeniu došlo 13. januára 1945, keď stovky nemeckých vojakov vtrhli do dediny a v krčme sústredili asi 130 chlapov. Niektorých bili a týrali už na dvoroch či ulici, všetkých vypočúvali a mučili v krčme, priviazaných na klin, ktorý nabili do hrady povaly. Následne ich odviekli na gestapo do Prievidze, nevládnym nákladným autom, väčšinu však hnali peši. Tu pokračujúcemu výsluchu s bitkou dvaja Cigelčania podľahli, mladučkého partizána umučili k smrti. Šiestich zastrelili v Zemianskych Kostoľanoch, jeden zomrel v koncentračnom tábore.

V Cigli bol vyhlásený stanný režim. Na jeho dodržiavanie dbal asi päťdesiat členný oddiel nemeckých vojakov, ubytovaných v obci. Mnohí, prevažne sudetskí Nemci, hovorili česky a správali sa mierne. Napriek strážam 19. januára 1945 zišli partizáni do dediny po jedlo, pričom zabili hliadkujúceho nemeckého vojaka. Nemci rýchlo prišli na to, že vražedný náboj z ruského automatu musel patriť partizánom. Vinníka hľadali medzi Cigelčanmi, vyhrážali sa likvidáciou dediny. Od vypálenia a postrieľania všetkých obyvateľov Cigľa spasil rakúsky zbeh, ktorého tu ukrývali. Bol to pacifista, odmietajúci bojovať na ktorejkoľvek strane, nemieniaci strieľať ľudí. A tak, hoci ho tunajší obyvatelia zo strachu vydali Nemcom a pôvodne sa obvineniu zo zabitia nemeckého vojaka bránil, napokon prevzal vinu na seba. Zastrelili ho paradoxne nie ako dezertéra, ale za zabitie, proti ktorému sa vzpíeral. No zachránil životy ďalších ľudí, za čo mu po vojne v dedine postavili malý pomník.

Udalosti z Cigľa a osud neznámeho rakúskeho vojaka sa stali aj námetom krátkeho filmu Spasiteľ z Wehrmachtu študenta Fakulty masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave Bc. Martina Dámera.

Koloman Mjartan mučený v krčme u Murára v Cigli

Otázka: V ktorý deň fašisti v krčme vypočúvali a mučili chlapov z Cigľa?

Spracovala: Jaroslava Kupčoková

© Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, Prievidza 2015